

ДЕРЖАВНА ФІСКАЛЬНА СЛУЖБА УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ: СТАН, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

за матеріалами
III Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції
13 – 20 березня 2017 р.

м. Ірпінь

ДЕРЖАВНА ФІСКАЛЬНА СЛУЖБА УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

**ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ:
СТАН, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ
(ЕПК – 2017)**

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

за матеріалами
III Всеукраїнської науково-практичної
Інтернет-конференції

13 – 20 березня 2017 р.

Ірпінь
2017

УДК 1:316.3

Попова І.В., Чорна Т.М.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ЕКОБЕЗПЕЧНОГО СТАЛОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Актуальність дослідження проблематики екобезпечного розвитку обумовлена потребами практики, насамперед, завданням пошуку шляхів і ресурсів вирішення екологічної проблеми, яка для України стоїть надзвичайно гостро. І хоча літератури з цього приводу є досить багато, проблему не можна вважати остаточно вирішеною. Серед низки завдань першочерговими є: визначення поняття «екобезпечного розвитку» (його зміст та складники); логіко-гносеологічні можливості і практична функція поняття «екобезпечного розвитку»; людський фактор в системі екобезпечного розвитку; екологічна свідомість як основа екобезпечної діяльності людини.

***Ключові слова:** екобезпечний розвиток, сталий розвиток, трансформаційне суспільство.*

Постановка проблеми. Визначивши екобезпечний розвиток суспільства як завдання соціального значення, важливо проаналізувати чинники його реалізації. Особливо важливим ця тема є для трансформаційного суспільства, адже воно має змінний характер. Економіка, політика, культура все ще знаходяться в стані становлення та розвитку. Змінними є ті чи інші пріоритети. Реальний стан нерідко буває далеким від поняття екобезпечного розвитку.

Метою статті є аналіз сучасного етапу розвитку сталого суспільства з точки зору екологічних, політичних, економічних завдань, які постали на теперішній час в Україні.

Для визначення поняття «екобезпечного розвитку», його змісту та складників в першу чергу розглянемо становлення того комплексу ідей та концепцій, що складає основу сучасного розуміння даної моделі еволюції людської цивілізації. Виникнення ідей екобезпечного розвитку пов'язано з актуалізацією екологічної

проблематики у другій половині ХХ ст. Так, вже на Першій Всесвітній конференції ООН з навколишнього середовища, що відбувалася у Стокгольмі у червні 1972 р., її генеральний секретар Моріс Стронг вперше сформулював поняття екорозвитку, розуміючи його як екологічно орієнтований соціально-економічний розвиток, за якого зростання добробуту людей не супроводжується погіршенням стану довкілля і деградацією природних систем [1].

На цій конференції було прийнято «Декларацію про охорону навколишнього середовища», в якій зокрема формулювалися п'ять принципів екорозвитку:

1. Людина має право на сприятливі умови життя у навколишньому середовищі.

2. Природні ресурси Землі і особливо репрезентативні зразки природних екосистем мають бути збереженими на благо теперішнього та майбутнього поколінь.

3. Повинна підтримуватися здатність Землі відтворювати життєво необхідні ресурси.

4. Людина несе особливу відповідальність за збереження і розумне управління продуктами живої природи і її середовища, що має бути покладено в основу планування економічного розвитку.

5. Непоправні ресурси Землі повинні використовуватися таким чином, щоб забезпечити їх захист від вичерпання в майбутньому [2].

У тому ж 1972 р. з'являється відома доповідь Римському клубові «Межі зростання». Її автори Д. Мідоуз, Д. Мідоуз та Й. Рандерс за допомогою комп'ютерної моделі *World 3* провели дослідження довгострокових наслідків глобальної тенденції зростання населення, промислового і сільськогосподарського виробництва, споживання природних ресурсів та забруднення довкілля. В підсумку робився висновок, що зростання населення і виробництва взаємно прискорюють одне одного, надають йому експоненціальний характер, виводять із стану рівноваги всю глобальну систему, результатом чого буде екологічний колапс. Вихід з такої ситуації автори доповіді пов'язували зі станом «глобальної рівноваги».

Як зазначають Д. Мідоуз, Д. Мідоуз та Й. Рандерс, з технічної і економічної точок зору шанси на майбутнє має суспільство, здатне зберігати стійкість за рахунок розумного обмеження використання

своїх внутрішніх ресурсів. Перехід до нього потребує ретельно зваженого поєднання довгострокових і короткострокових завдань, акценту на самодостатність, справедливість і якість життя, а не на кількісне зростання промислового виробництва. Для створення подібного суспільства потрібне щось більше, ніж виробництво і передова технологія, а саме зрілість думок, співчуття і мудрість. Проте, хоча технічно і економічно перехід до розумно обмеженого використання наявних ресурсів цілком можливий і навіть не пов'язаний з великими труднощами, на цьому шляху можуть виникнути психологічні й політичні бар'єри, здолати які буде нелегко. Адже на безперервне зростання матеріального виробництва завжди покладалися великі надії, на ньому будуються особисті кар'єри, ґрунтується вся сучасна індустріальна цивілізація [3].

Таким чином, концепцію сталого розвитку можна визначити як стратегію виживання і неперервного розвитку цивілізації в умовах збереження навколишнього середовища.

Сутність концепції стійкого розвитку можна звести до кількох основних положень. Розвиток світової економіки має бути таким, щоб воно не супроводжувалося руйнуванням природного середовища. Для стійкого розвитку необхідне різноманіття варіантів соціально-економічного і екологічного розвитку різних країн і народів. В основі соціально-економічного розвитку повинна лежати свобода, а не насилля, гуманізм, а не ворожнеча. Аби розвиток був дійсно стійким, необхідна гармонія у відносинах між людьми, між природою та суспільством.

Провідною ознакою сьогоденного світу, що найбільш виразно характеризує його становище, є докорінні трансформації. Рупійною силою цих трансформацій узагальнено можна визначити досягнення певної граничної межі у накопиченні кількісних змін у світі за чим має відбутися формування якісно нових світових реалій. Мова йде не лише про оптимальне використання обмежених природних ресурсів та застосування дружніх до екології технологій, але й зміни установки на безмежне збільшення споживання притаманної для домінуючої у світі постіндустріальної суспільно-економічної моделі [4]. Оскільки на перший план виходить екологічна безпека, як гарантія існування людства у наступних поколіннях, необхідно визначити основні характеристики

трансформаційного суспільства як середовища екобезпечного розвитку.

Саме поняття «трансформації» стало широко використовуватися в суспільних науках у другій половині ХХ століття. Трансформація трактувалася як процес подолання істотних елементів старого порядку та досягнення нової якості певної системи. Водночас у сучасних дослідженнях цей термін тлумачиться досить широко і застосовується для позначення всіх типів істотних змін основних структур та систем того чи іншого суспільства: процесу модернізації в широкому розумінні, зворотного процесу повернення до традиції або зміни однієї форми традиційного суспільства на іншу, еволюції сучасних суспільств від однієї моделі до іншої, пов'язаної як із збереженням їхніх парадигмальних особливостей, так і з еклектичним поєднанням різних парадигмальних контекстів. Тобто трансформаційне суспільство у загальному сенсі, це суспільство докорінних змін, це процес набуття суспільством нових рис, які відповідають вимогам часу. Відбуваються зміни в життєвих стандартах, зразках поведінки і потребах; частково вони супроводжуються негативними явищами, стражданнями багатьох людей.

Висновки. Отже, екобезпечний розвиток представлений різноманітними моделями та концепціям (концепції «меж зростання», «органічного зростання», «стійкого (сталого) розвитку», «зеленої економіки»), метою яких є пошук гармонії у відносинах між суспільством та природою, баланс між потребами соціально-економічного розвитку та збереженням природних ресурсів, що передбачає обмеження їх споживання, відповідальне ставлення до стану довкілля, пошук нових технологій, які мінімізують шкідливий вплив на природне середовище.

Усе частіше лунають заклики відмовитися від ідеї прогресу, від допомоги бідним країнам, від культурного та соціального розвитку людства. Але екологічна проблема не зводиться до питання про збереження дикої природи, а потребує всеохоплюючого комплексного розв'язання з урахуванням сутності людини, яка не може бути зведена лише до однієї зі складових біосфери. У рамках суто індустріальних технологій зазначені протиріччя неможливо ліквідувати навіть за умови звернення до природоохоронного законодавства і обов'язкової екологічної освіти.

Використані джерела:

1. Акімова Т.А. Основы экоразвития: Учебное пособие / Т.А. Акімова, В.В. Хаскин. — М.: Изд-во Рос. экон. акад., 1994. — 312 с.
2. Миркин Б.М. Устойчивое развитие: вводный курс: Учеб.пособие / Б.М. Миркин, Л.Г. Наумова. — М.: Университетская книга. — 312 с.
3. Мидоуз Д. За пределами допустимого: глобальная катастрофа или стабильное будущее? / Д. Мидоуз, Д. Мидоуз, Й. Рандерс // Новая постиндустриальная волна на Западе: Антология. — М.: Academia, 1999. — С. 572 – 595.
4. Анісімов В.М. Соціальна сфера та проблема сталого розвитку і екологічної безпеки суспільства в трансформаційний період / В.М. Анісімов // Сталый розвиток та екологічна безпека суспільства в економічних трансформаціях: Матер. наук.-практ. конф. м. Бахчисарай, 16 – 17 квітня 2009 р. / НДІ сталого розвитку та природокористування. — Сімферополь: «СОНАТ», НДІ СРП, 2009. — С. 5.

I.V. Popova, T.M. Chorna

**CONCEPTUAL FRAMEWORK CUBESPACE SUSTAINABLE
DEVELOPMENT OF SOCIETY**

The relevance of the problem research cubespace development is driven by practical needs, above all, the task of finding ways and resources to address environmental problems, which for Ukraine is extremely acute. Although the literature on this subject quite a lot, the problem cannot be considered finally solved. Among several tasks, the most important are: the definition of «cubespace development» (content and components); the logical-epistemological possibilities and practical function of the concept of «cubespace development»; the human factor in the system cubespace development; environmental awareness as a basis for eco-safe human activities.

Key words: *cabestany development, sustainable development, transitional society.*